



Norges Vassdrags- og Energidirektorat
v/Stein Wisthus Johansen
Postboks 5091
Majorstuen
0301 Oslo

Bergen, 13.9.2013

Uttalelse til søknad fra BKK om overføring til Evanger kraftverk og utbygging av Tverrelvi og Muggåselvi

Viser til brev av 30. april 2013 vedr. søknad fra BKK Produksjon AS om overføring til Evanger kraftverk og utbygging av Tverrelvi og Muggåselvi i Voss kommune, saknr: 201004327. FNF Hordaland fikk på forespørsel utsatt høringsfrist til 15. september 2013.

FNF Hordaland er et samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner i Hordaland, og arbeider for å ivareta natur- og friluftslivsinteressene i fylket. Organisasjonene i FNF Hordaland representerer totalt over 33.000 medlemmer.

Om tiltaket

BKK Produksjon AS søker om to utbyggingsalternativ:

- **Alt B:** Dette er det foretrukne alternativet for utbygger. BKK ønsker å overføre øvre deler av nedbørsfeltene til Tverrelvi og Muggåselvi til Evanger kraftverk, samt bygge en kraftstasjon i nedre del av nedbørsfeltet til hver av elvene. Samlet vil dette gi 117,2 GWh i ny kraftproduksjon. Prosjektet innebærer bygging av sju bekkeinntak i høyfjellet samt to kraftstasjoner i nedre del av elvene, og totalt beslaglagt areal som følger av prosjektet er estimert til 381 000 m³ – dvs. over 3200 m³ per GWh.
- **Alt D:** Dette alternativet innebærer kun utbygging av kraftstasjon i nedre del av nedbørsfeltene til hhv Tverrelvi og Muggåselvi. Alternativet vil gi 66,2 GWh ny kraftproduksjon, og beslaglegger et areal på 207 000 m³ – dvs. over 3100 m³ per GWh.

Generelt om Voss

Voss er et viktig senter for friluftsliv, ekstremsport og naturopplevelser i Hordaland. Her er det kort avstand og enkel tilgang til storslått natur, og et aktivt miljø som tilbyr en rekke ulike aktiviteter i luft, elv, skog og mark eller til fjells. Det arrangeres flere kjente festivaler hvert år på Voss, og bl.a. Ekstremsportveko, den største i verden i sitt slag, er et tydelig bilde på et aktivt Vossmiljø. Dette, koblet med et av verdens beste (historisk sett) lakseførende vassdrag, har bidratt til å plassere bygda på verdenskartet.



I Fylkesdelplan for små vasskraftverk er delområde Voss karakterisert som et område med nettopp stor verdi for fisk, fiske og reiseliv, samt sårbart høyfjell av stor verdi. Voss har mange svært viktige utfartsområder for friluftsliv knyttet til både i Stølsheimen og Bergsdalen, to av de viktigste fjellområdene med stor verdi for Hordalendinger. Her er flere t-merkede løyper samt turistforeningshytter driftet av både Bergen Turlag og Voss Utferdslag, og det er også flere verneverdige stølsmiljø i området.

Vossovassdraget er et nasjonalt laksevassdrag, og Vossolaksen var i sin tid en laks i verdensklasse, med den største gjennomsnittsstørrelsen for Atlantisk laks i hele verden. Vossolaksen er ansett som en unik ressurs både nasjonalt og internasjonalt. Som nasjonalt laksevassdrag er Vosso underlagt et særskilt vern, jf. lakse- og innlandsfiskeoven §7a. Vi vil også påpeke at det er aktuelt å legge strengere miljømål til grunn for nasjonale laksevassdrag som er registrert som beskyttet etter vannforskriften. I 2010 ble det satt i gang en storstilt redningsaksjon for vossolaksen, med det formål å gjenoppbygge og reetablere bestanden i løpet av tiårsperioden 2010-2020. Redningsaksjonen kan allerede vise til gode resultater, men villaksen har i dag fortsatt status som fredet. Vossovassdraget er også svært viktig for sjøørret.

Voss er verdenskjent i elvepadlemiljøet på grunn av tilgangen til noen av verdens beste elver, og Fylkesdelplan for små vasskraftverk sier bl.a. at *”Ein må ta særleg omsyn til friluftsliv der det omfattande stinettet i området går langs vassdrag og elvestrekningar som vert nytta til padling”*.

Fisk og fiske

Tverrelva er både lakse- og sjøørretførende på en strekning estimert til 450 m, og den 5km lange strekningen mellom utløpet av Tverrelva og ned til Evangervatnet står for rundt 20 % av smoltproduksjonen i hele Vossovassdraget. Dette strekket inngår i influensområdet til det omsøkte prosjektet.

Tverrelva og Muggåselva er flomelver som stiger raskt ved nedbør, mens hovedelva Vosso svinger og responderer langt langsommere. Dette betyr at de to nevnte sideelvne ved starten av nedbørsperioder kan utgjøre en langt større del av vannføringen i Vosso nedstrøms deres utløp enn størrelsen av sideelvne i seg selv skulle tilsi.

Nedbørsfeltene som BKK ønsker å overføre til Evanger kraftverk i alternativ B er høytliggende områder (kote 805 m – 1190 m) hvor snøen blir liggende lenge, og de har derfor stor betydning for snøsmelting og vårflom. Dersom disse feltene overføres, vil det kunne føre til at vårflommen opphører allerede i mai istedenfor langt ute i juni som er vanlig per i dag, slik at vannføringen i Tverrelva og Muggåselva blir lav på et tidligere tidspunkt enn normalt. Dette vil etter all sannsynlighet medføre negative konsekvenser for overlevelsen av smolt både i Tverrelva og i Vosso (mellom utløpet av Tverrelva og Evangervatnet), da overlevelse hos smolten er direkte knyttet til vannføring under smoltutvandringen.



Kortere vårflom og lavere vannføring kan også gi negative konsekvenser for oppvandring av laks fra Evangervatnet til Vosso. Forskning viser at økende vannføring er den viktigste faktoren som initierer oppvandring av laks, og at stor laks er mer avhengig av stor vannføring enn liten laks (se bl.a. NVE rapport 2/2013 – Krav til vannføring og temperatur for oppvandring av laks og sjøørret).

Både de omsøkte overføringene og planlagte overføringer i et annet omsøkt BKK-prosjekt – ”Overføring Horgaset m.fl. til Evanger kraftverk” – vil bidra til å øke den eksisterende effekten med unaturlig høy vintervannføring i Bolstadelva nedenfor Evangervatnet. Overføringene medfører en høy vintervannføring av svært kaldt vann på dette elvestrekket, hvor man allerede i dag aner konsekvensene av dette ved at smolten i Bolstadelva bruker lengre tid på å modnes enn øvrige deler av Vosso.

Det er allerede gjort, og planer om å gjøre, flere inngrep i sidevassdragene til Vosso. Vi er bekymret for den samlede effekten dette kan ha på hovedvassdraget, og frykter at det bl.a. kan føre til å forstyrre vassstemperaturen i Vosso. Vann som blir ført i rør for så å slippes ut igjen i Vosso vil ikke ha den samme temperaturen som det ellers ville ha hatt, en effekt man bl.a. har sett flere år både i Evangervatnet og Bolstadelva. **Vi mener det er behov for en samlet vurdering av mulige sumeffekter av eksisterende, konsesjonsgitte og omsøkte/planlagte utbygginger som direkte eller indirekte vil påvirke Vosso.** Noe annet vil være et sjansespill med en av våre viktigste fiskeressurser av internasjonal verdi, og også i strid med de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12.

Landskap

Det omsøkte prosjektet fra BKK innebærer omfattende inngrep som vil medføre en stor forringelse av landskapet i området, dette gjelder bl.a. sårbart høyfjell gitt **stor verdi** i Fylkesdelplan for små vasskraftverk. Landskapet forringes bl.a. av redusert (og noen steder helt fraført) vannføring, bortfall av landskapselement, tap av INON, etablering av anleggsvei i Mokedalen og gjennom Edal/Steine, bygging av kraftstasjoner samt deponering av enorme mengder steinmasser i terrenget. Spesielt alvorlig er konsekvensene av alternativ B, med etablering av bekkeinntak i sårbare høyfjellsområder (stor verdi) hvor inngrepene vil være svært synlige i store områder og ta veldig mange år for å revegeteres.

Flere av landskapsområdene i influensområdet som beskrevet i KU-rapporten for dette temaet er gitt **over middels verdi**, og tiltakets influensområde er veldig stort (se beskrivelse av beslaglagt areal ovenfor). Dette er områder som antagelig vil få større og større verdi i årene som kommer pga. den økte andel av vannkraftutbygginger og øvrige naturinngrep både i Voss kommune og i Hordaland forøvrig. Alternativ B medfører et tap av inngrepsfrie naturområder (INON) sone 1 på 0,8 km², og sone 2 på 11,8 km².

Friluftsliv



Den betydelige landskapsforringelsen som vil følge av prosjektet bidrar til at områdets opplevelsesverdi blir kraftig redusert som følge av massedeponi, bekkeinntakskonstruksjoner samt redusert/fraført vannføring, og noen steder som bl.a. Mokedalen vil bli svært lite attraktivt i en friluftslivssammenheng. INON en unik verdi i seg selv i et friluftslivsperspektiv, og utbyggingsalternativ B vil etter vårt syn medføre et uakseptabelt INON tap.

I området er det mange fine toppturer som Volafjell og Raudberget. I influensområdet eksisterer det flere støler tilhørende gårdene på Evanger. Området har et stort potensial for utøving av friluftsliv. Like i nærheten av influensområdet til overføringsprosjektet finnes et stinett med hytter (Tvinnestøle og Volahytta) tilhørende Voss utferdslag.

Vi ser ofte at det i utredninger henvises til at "det finnes mange tilsvarende friluftsområder i regionen" som friluftslivsutøvere kan "bytte til" dersom man opplever at verdien av et friluftsområde forringes for mye. Samtidig er det et enormt utbyggingspress på vassdragene i Hordaland per i dag, slik at hvert enkelt område som fortsatt fremstår som noenlunde uberørt får stadig høyere verdi.

Faktisk bruk av området fremstår som noe underestimert i KU'en for friluftsliv, og vi stiller spørsmålsteget ved kildene som er benyttet for å utrede dette temaet. Voss Utferdslag v/ styreleder Kristian Østrem er ført opp som en av referansene til denne rapporten, trass i at Voss Utferdslag ikke kan erindre å noen gang ha blitt kontaktet av verken utbygger eller konsulentselskap!

Spesielt om elvepadling

Tverrelva ovenfor Steine benyttes i dag til elvepadling av aktører som bl.a. Voss Kajakklubb, og denne er et viktig bidrag i det mangfoldet av elver som gjør Voss til et attraktivt og internasjonalt anerkjent senter for elvepadling. Den omsøkte utbyggingen fra BKK vil gjøre at Tverrelva ikke lenger er egnet for elvepadling. Vi fremhever (som nevnt tidligere) at **fylkesdelplanen gir føringer for å ta spesielt hensyn til elvestrekninger som benyttes til elvepadling**. Padleinteressene på Voss er allerede under sterkt press pga. øvrige utbyggingsplaner i kommune, og det er helt avgjørende for Voss som ekstremsportbygd og senter for friluftsliv og naturopplevelser at miljø som det Voss Kajakklubb representerer sikres gode rammevilkår for utøvelse av sine sportsgrener.

Det omsøkte prosjektet er et av flere omsøkte BKK-prosjekter som berører det samme friluftslivsområdet, "spiser" av det samme INON området og gir negative konsekvenser for det samme elvepadlemiljøet. Det er av avgjørende betydning at alle disse inngrepene vurderes samlet for temaene friluftsliv og landskap.



Samla belastning

I tillegg til det omsøkte prosjektet ligger det p.t. inne 14 søknader om vannkraftutbygging i Voss kommune (se tabell nedenfor). Summen av disse 15 prosjektene kan medføre store negative konsekvenser for fiske, landskap, friluftsliv og reiseliv på Voss, hvor det allerede er realisert mange og store utbygginger. Det bør foretas en grundig vurdering av det samlede utbyggingspresset i kommunen, og hvor mange nye utbygginger som kan tillates og ikke med bakgrunn i dette.

Tabell: Oversikt over omsøkte utbygginger i Voss kommune, Hordaland.

Sak	Ny effekt	Produksjon	Status
Overføring Horgaset mfl til Evanger kraftverk	0,00 MW	32,7 GWh	Søknad
Tillegsoverføring Evanger og utbygging Tverrelva og Muggåselva	12,4 MW	117,2 GWh	Søknad
Bjørndalen kraftverk	2,50 MW	8,40 GWh	Søknad i kø
Togrovi kraftverk	3,30 MW	10,3 GWh	Søknad i kø
Storagroe kraftverk	3,60 MW	9,40 GWh	Søknad i kø
Kvernhusgrovi kraftverk	1,65 MW	5,00 GWh	Søknad i kø
Kleiveelvi kraftverk	0,85 MW	4,17 GWh	Søknad i kø
Haugamoen kraftverk	1,00 MW	5,28 GWh	Søknad i kø
Tverrelvi kraftverk	4,40 MW	12,1 GWh	Søknad i kø
Tesgjolo kraftverk	0,99 MW	5,60 GWh	Søknad
Rjoandfossen kraftverk	0,97 MW	4,39 GWh	Søknad forberedes (ikke KU)
Møyåni kraftverk	5,00 MW	17,0 GWh	Søknad i kø
Urlandselvi kraftverk	1,00 MW	6,55 GWh	Søknad i kø
Jordalen kraftverk	3,76 MW	11,5 GWh	Søknad

Damsikkerhet

I klagevedtak 4. juni 2012 fra Olje- og energidepartementet ble Askjelldalsvatnet plassert i konsekvensklasse 3 etter damsikkerhetsforskriften. Konsekvensklasse 3 betyr at ved et eventuelt dambrudd er konsekvensene for miljø og eiendom vurdert til "Stor skade på spesielt viktige miljøverdier eller spesielt stor skade på fremmed eiendom", og konsekvenser for infrastruktur og samfunnsfunksjoner vurdert til "Skade på sterkt trafikkert veg eller jernbane, eller annen infrastruktur, med spesielt stor betydning for liv og helse". I alle de omsøkte BKK-prosjektene med tilknytning til Evanger kraftverk (se forrige avsnitt), legges det opp til økt bruk av damanlegget ved Askjelldalsvatnet. Vi etterlyser en vurdering av potensiell risiko/konsekvenser som følger av den planlagte økningen i bruk av dette



magasinet. Denne risikovurderingen bør foretas før det gis eventuelle konsesjoner for prosjektene.

Villrein

Det omsøkte prosjektet er et av flere BKK prosjekter som berører den samme villreinstammen i Fjellheimen villreinområde. Øvrige prosjekter som berører samme område er:

- Beinhelleren pumpe
- Askjelldalen pumpekraftverk
- Overføring Horgaset m.fl. til Evanger kraftverk

Prosjektene berører i større eller mindre grad både trekkruiter, beiting- og kalvingsområder, og flere av prosjektene innebærer omfattende helikoptertrafikk i anleggsfasen. Det er ikke foretatt en vurdering av samlet belastning for villrein som følger av de fire prosjektene, selv om det er høyst sannsynlig at det vil kunne forekomme sumeffekter for denne. Vi kan derfor ikke se at kravene i naturmangfoldlovens § 10 er oppfylt. Her må NVE stille krav til tilleggsutredninger fra utbygger før det fattes en beslutning i saken. Viser for øvrig til uttalelse fra Nordfjella og Fjellheimen villreinnemd for grundigere beskrivelse av mulige konsekvenser for villreinen ved de ulike prosjektene.

Vi vil også bemerke at villreinen (*Rangifer tarandus tarandus*) har status som nasjonal ansvarsart, jf. St.meld. nr. 21 (2004-2005): "Villreinen krever sammenhengende leveområder der den kan trekke mellom ulike sesongbeiter. Våre gjenværende 23 villreinbestander i Sør-Norge er imidlertid med få unntak relativt små og oppdelte, og de er utsatt for et sterkt press fra en rekke ulike brukerinteresser".

Konklusjon

FNF Hordaland er svært negativ til det omsøkte utbyggingsalternativ B samt utbygging av Tverrelva kraftverk, pga. de store landskapsforringelsene som følger av prosjektet, tap av INON, uakseptable risikoer knyttet til smoltutvandring og oppvandring av laks, tap av opplevelsesverdier for friluftsliv og negative følger for elvepadling i Tverrelva. Her vil de negative konsekvensene som følger av utbygging klart overgå den samfunnsmessige gevinsten prosjektet medfører.

Vi etterlyser en vurdering av samlet belastning for flere temaer hvor vi ser det er behov for det. Det vil være et stort tap for landskap, fiske- og friluftslivinteressene på Voss og i Hordaland for øvrig dersom samtlige av de omsøkte BKK utbyggingene gis konsesjon.

Vi har for øvrig ingen merknader knyttet til utbygging av Muggåselva kraftverk.



forum for
natur og friluftsliv

Med vennlig hilsen

Johanna Myrseth
Fylkeskoordinator
FNF Hordaland

Alv Arne Lyse
Fylkessekretær
NJFF Hordaland

Nicolas Rodriguez
Naturvernansvarlig
Bergen Turlag

Oddvar Skre
Styremedlem
Naturvernforbundet Hordaland



Kopi til:

Fylkesmannen i Hordaland
Hordaland fylkeskommune
Nordfjella og Fjellheimen Villreinnemd
Voss Kajakklubb
Voss Utferdslag